

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ KẾ HOẠCH VÀ ĐẦU TƯ

VIỆN NGHIÊN CỨU QUẢN LÝ KINH TẾ TRUNG ƯƠNG

CHU MINH HỘI

**TÁC ĐỘNG CỦA PHÁT TRIỂN TÀI CHÍNH ĐẾN BẤT BÌNH
ĐẲNG VỀ THU NHẬP Ở VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Hà Nội, 2017

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ KẾ HOẠCH VÀ ĐẦU TƯ

VIỆN NGHIÊN CỨU QUẢN LÝ KINH TẾ TRUNG ƯƠNG

CHU MINH HỘI

**TÁC ĐỘNG CỦA PHÁT TRIỂN TÀI CHÍNH ĐẾN BẤT BÌNH
ĐẲNG VỀ THU NHẬP Ở VIỆT NAM**

**Chuyên ngành: Kinh tế phát triển
Mã số: 62 31 01 05**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

1: PGS. TS. Lê Quốc Hội

2: PGS. TS. Nguyễn Thị Nguyệt

Hà Nội, 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan, ngoài các dữ liệu và nội dung tham khảo từ các nghiên cứu đã có và đã được trích dẫn một cách kỹ lưỡng, luận án là công trình nghiên cứu của riêng tôi và các kết quả nghiên cứu của luận án chưa được công bố trong các nghiên cứu khác.

Nghiên cứu sinh

Chu Minh Hội

LỜI CẢM ƠN

Luận án này sẽ không thể được hoàn thành nếu như tác giả của luận án không nhận được sự khích lệ, động viên và hỗ trợ từ nhiều cá nhân và tổ chức. Nhân dịp này, tác giả mong muốn gửi lời cảm ơn chân thành tới các cá nhân và tổ chức này. Trước tiên, tác giả đặc biệt muốn thể hiện lòng biết ơn sâu sắc tới PGS. TS. Lê Quốc Hội, người đã mang tới ý tưởng thực hiện đề tài luận án và hướng dẫn tận tình ngay từ những ngày đầu tác giả thực hiện luận văn cao học năm 2011 cho tới khi thực hiện luận án tiến sĩ này. Tác giả muốn gửi lời cảm ơn tới PGS.TS. Nguyễn Thị Nguyệt, người đã tạo cho tác giả những cơ hội thực tập kỹ năng nghiên cứu khoa học thông qua các đề tài nghiên cứu cấp bộ và cấp nhà nước mà PGS.TS. Nguyễn Thị Nguyệt làm chủ nhiệm đề tài.

Tác giả cũng mong muốn gửi lời cảm ơn tới các bạn đồng nghiệp tại Viện Kinh tế Việt Nam, những người đã gợi ý và góp ý cho nhiều luận điểm trong luận án. Các đồng nghiệp công tác tại Viện Nghiên cứu quản lý Kinh tế Trung ương (CIEM), nhất là các đồng nghiệp của Trung tâm Tư vấn Đào tạo, cũng đã hết lòng hỗ trợ tác giả trong các hoạt động liên quan tới các quy trình thực hiện luận. Tác giả xin gửi lời cảm ơn tới các đồng nghiệp này. Tác giả cũng hết sức biết ơn ban lãnh đạo của Việt Kinh tế Việt Nam (VIE) đã tạo điều kiện cả về thời gian và tài chính để tôi có điều kiện thuận lợi hơn trong việc thực hiện luận án này.

Cuối cùng, tác giả mong muốn cảm ơn gia đình của chính tác giả, đặc biệt là đối với vợ của tác giả, bà Doãn Thanh Hà. Trong suốt quá trình thực hiện luận án, Hà đã chịu sinh nhiều thời gian và tài chính để hỗ trợ tác giả.

Một lần nữa tác giả chân thành cảm ơn các cá nhân và tổ chức và mong muốn dành tặng sự thành công của luận án này cho các cá nhân và tổ chức này.

Tác giả luận án

Chu Minh Hội

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
DANH MỤC BẢNG	vii
DANH MỤC HÌNH.....	vii
DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT	viii
MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu nghiên cứu.....	3
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	4
4. Cách tiếp cận và các phương pháp nghiên cứu.....	5
4.1 Cách tiếp cận	5
4.2 Thu thập dữ liệu nghiên cứu	5
4.3 Các phương pháp nghiên cứu.....	6
5. Các đóng góp của luận án.....	7
5.1 Đóng góp về mặt học thuật, lý luận.....	7
5.2 Đóng góp về mặt thực tiễn.....	7
6. Cấu trúc của luận án.....	9
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN NGHIÊN CỨU	10
1.1 Các nghiên cứu quốc tế liên quan tới đề tài luận án	10
1.1.1 Các nghiên cứu lý thuyết	10
1.1.2 Các nghiên cứu thực nghiệm	15
1.2 Các nghiên cứu trong nước liên quan tới đề tài luận án	20
1.2.1 Các nghiên cứu về vai trò của phát triển tài chính	20
1.2.2 Các nghiên cứu về nhân tố quyết định bất bình đẳng thu nhập	23
1.2.3 Các nghiên cứu về tác động của phát triển tài chính đến bất bình đẳng thu nhập	27
1.3 Kết luận Chương 1 và vấn đề đặt ra	27
CHƯƠNG 2: CƠ SỞ LÝ THUYẾT VỀ TÁC ĐỘNG CỦA PHÁT TRIỂN TÀI CHÍNH ĐẾN BẤT BÌNH ĐẲNG THU NHẬP.....	29
2.1 Cơ sở lý thuyết về phát triển tài chính	29

2.1.1 Khái niệm tài chính.....	29
2.1.2 Khái niệm phát triển tài chính.....	30
2.1.3 Đo lường phát triển tài chính	33
2.2 Cơ sở lý thuyết về bất bình đẳng thu nhập.....	36
2.2.1 Khái niệm bất bình đẳng thu nhập	36
2.2.3 Đo lường bất bình đẳng thu nhập.....	37
2.3 Cơ sở lý thuyết về tác động của phát triển tài chính đến bất bình đẳng thu nhập	38
2.3.1 Giả thuyết phi tuyến.....	39
2.3.2 Giả thuyết tuyến tính.....	40
2.3.3 Lý thuyết thâm thấu	42
2.4 Các kênh tác động của phát triển tài chính đến bất bình đẳng thu nhập ...	44
2.4.1 Thu nhập.....	45
2.4.2 Tăng trưởng kinh tế	47
2.4.3 Đầu tư	49
2.4.4 Thương mại.....	51
2.4.5 Lạm phát.....	53
2.4.6 Trình độ giáo dục.....	53
2.5 Yếu tố ảnh hưởng tới tác động của phát triển tài chính đến bất bình đẳng thu nhập	55
2.5.1 Mô hình tăng trưởng và ổn định kinh tế vĩ mô	55
2.5.2 Chất lượng thể chế.....	56
2.5.3 Năng lực tham gia thị trường tài chính của chủ thể kinh tế.....	57
2.6 Kinh nghiệm quốc tế về thúc đẩy phát triển tài chính gắn với mục tiêu giảm bất bình đẳng thu nhập.....	58
2.6.1 Kinh nghiệm từ Philippines	59
2.6.2 Kinh nghiệm từ Kenya	61
2.6.3 Kinh nghiệm từ mô hình Ngân hàng Grameen tại Băng-la-đét	64
2.6.4 Kinh nghiệm từ Trung Quốc	66
2.6.4 Các bài học kinh nghiệm chung.....	68
2.7 Kết luận Chương 2.....	70

CHƯƠNG 3: THỰC TRẠNG VÀ ƯỚC LƯỢNG TÁC ĐỘNG CỦA PHÁT TRIỂN TÀI CHÍNH ĐẾN BẤT BÌNH ĐẲNG THU NHẬP Ở VIỆT NAM.....	71
3.1 Thực trạng phát triển tài chính ở Việt Nam.....	71
3.1.1 <i>Khái lược quá trình phát triển hệ thống các tổ chức tín dụng ở Việt Nam ..</i>	<i>71</i>
3.1.2 <i>Mức độ phát triển tài chính ở Việt Nam .....</i>	<i>73</i>
3.2 Thực trạng bất bình đẳng thu nhập ở Việt Nam.....	77
3.3 Thực trạng tác động của phát triển tài chính đến bất bình đẳng thu nhập ở Việt Nam.....	81
3.3.1 <i>Tác động thông qua thu nhập .....</i>	<i>81</i>
3.3.2 <i>Tác động thông qua tăng trưởng .....</i>	<i>85</i>
3.3.3 <i>Tác động thông qua kênh đầu tư và thương mại .....</i>	<i>90</i>
3.4 <i>Ước lượng và kiểm định tác động của phát triển tài chính đến bất bình đẳng thu nhập ở Việt Nam .....</i>	<i>94</i>
3.4.1 <i>Mô hình thực nghiệm .....</i>	<i>94</i>
3.4.2 <i>Số liệu .....</i>	<i>96</i>
3.4.3 <i>Kỹ thuật ước lượng và các kiểm định .....</i>	<i>97</i>
3.4.4 <i>Kết quả ước lượng .....</i>	<i>99</i>
3.5 Đánh giá chung về tác động của phát triển tài chính đến bất bình đẳng thu nhập ở Việt Nam.....	103
3.5.1 <i>Các kết luận chung.....</i>	<i>103</i>
3.5.2 <i>Các nguyên nhân.....</i>	<i>104</i>
CHƯƠNG 4: MỘT SỐ QUAN ĐIỂM VÀ GIẢI PHÁP GIẢI QUYẾT BẤT BÌNH ĐẲNG THU NHẬP GẮN VỚI PHÁT TRIỂN TÀI CHÍNH	119
4.1 Quan điểm về bất bình đẳng thu nhập, phát triển tài chính và giải quyết bất bình đẳng thu nhập gắn với phát triển tài chính.....	119
4.1.1 <i>Quan điểm về bất bình đẳng thu nhập.....</i>	<i>119</i>
4.1.2 <i>Quan điểm về phát triển tài chính .....</i>	<i>120</i>
4.1.3 <i>Quan điểm về giải quyết bất bình đẳng thu nhập gắn với phát triển tài chính .....</i>	<i>121</i>
4.1.4 <i>Cơ hội và thách thức của Việt Nam trong việc thúc đẩy phát triển tài chính như một động lực của tăng trưởng bao trùm và giải quyết bất bình đẳng thu nhập .....</i>	<i>125</i>

4.2 Một số giải pháp và kiến nghị về giải quyết bình đẳng thu nhập gắn với phát triển tài chính ở Việt Nam	126
4.2.1 Các căn cứ của giải pháp.....	126
4.2.2 Các giải pháp cụ thể.....	128
4.2.3 Một số kiến nghị về giải quyết mối quan hệ tăng trưởng - bất bình đẳng gắn với phát triển tài chính.....	138
KẾT LUẬN	142
CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN TỚI LUẬN ÁN	146
TÀI LIỆU THAM KHẢO:.....	147
Phụ lục 2.1: Mô hình của Greenwood và Jovanovic dưới dạng toán học hóa.	159
Phụ lục 2.2: Mô hình tuyến tính của Galor và Zeira dưới dạng toán học hóa	161
Phụ lục 3.1: Một số thực trạng về thị trường chứng khoán Việt Nam	163
Phụ lục 3.2: Hiệu quả hoạt động và tính ổn định của thị trường tài chính Việt Nam.....	165

DANH MỤC BẢNG

Bảng 3.1: Số lượng NHTM ở Việt Nam giai đoạn 1991-2013	72
Bảng 3.2: Tín dụng nội địa cho KTTN (%) GDP ở một số quốc gia	75
Bảng 3.3: Số chi nhánh NHMT/100.000 người trưởng thành	76
Bảng 3.4: Các chỉ số bất bình đẳng ở Việt Nam	79
Bảng 3.5: Cơ cấu tổng dư nợ tính dụng cả nước theo nhóm ngành	87
Bảng 3.6: Tăng trưởng thu nhập danh nghĩa của nhóm giàu nhất và nghèo nhất giai đoạn 2002-2012	89
Bảng 3.7 : Kết quả hồi quy với biến Pcredit	99
Bảng 3.8: Kết quả hồi quy với biến Pcredit_share	101
Bảng 3.9: Chi tiêu công ở Việt Nam 2000-2015	109
Bảng 3.10: TPCP phát hành qua HNX (tỷ đồng)	111

DANH MỤC HÌNH

Hình 2.1: Đường cong Lorenze thu nhập ở Việt Nam năm 2012	37
Hình 2.2: Tương tác giữa hộ gia đình và thị trường tín dụng	42
Hình 3.1: Tăng trưởng tín dụng và GDP giai đoạn 2000-2016	73
Hình 3.2: Độ sâu tài chính giai đoạn 1992-2015 (%GDP)	75
Hình 3.3: Hệ số Gini chung của Việt Nam giai đoạn 1993-2012	77
Hình 3.4: Khoảng cách thu nhập giữa thành thị - nông thôn	80
Hình 3.5: Tỷ lệ hộ gia đình có thu nhập từ lãi suất	83
Hình 3.6: Tỷ trọng thu nhập từ lãi suất theo nhóm ngũ phân vị	84
Hình 3.7. Tương quan giữa độ sâu tài chính và tăng trưởng GDP	86
Hình 3.8: Cơ cấu lao động và GDP theo khu vực kinh tế	88
Hình 3.9: Cơ cấu GDP và lao động theo thành phần kinh tế	91
Hình 3.10: Tương quan giữa độ sâu tài chính và độ mở thương mại	92
Hình 3.11: Độ mở thương mại và bất bình đẳng thu nhập (1993-2012)	93
Hình 3.12: Nhận thức của người dân về sản phẩm tín dụng tiêu dùng	115

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

ADB	Asia Development Bank (Ngân hàng Phát triển châu Á)
CSTK	Chính sách tài khóa
CSTT	Chính sách tiền tệ
DNNN	Doanh nghiệp nhà nước
DNTN	Doanh nghiệp tư nhân
ĐTDN	Điều tra doanh nghiệp
ĐTMS	Điều tra mức sống dân cư
FDI	Foreign Direct Investment (Đầu tư trực tiếp nước ngoài)
HNX	Sở Giao dịch Chứng khoán Hà Nội
IMF	International Monetary Fund (Quỹ Tiền tệ Quốc tế)
KTTN	Kinh tế tư nhân
KTNN	Kinh tế nhà nước
NHNN	Ngân hàng Nhà nước
NHTM	Ngân hàng thương mại
NSNN	Ngân sách nhà nước
TCTD	Tổ chức tín dụng
TCTK	Tổng cục Thống kê
TPCP	Trái phiếu chính phủ
UBGSTCQG	Ủy ban Giám sát Tài chính Quốc gia
WB	World Bank (Ngân hàng Thế giới)